

належали до групи робітників (64,8%, з яких, у свою чергу, 26% підвищили свій розряд), 18,3% становили професіонали, 13,2% – керівники і 3,7% – технічні службовці. Проте для забезпечення інтенсивного розвитку людського капіталу підприємств у галузі будівництва доцільним є збільшення частки підвищення професійно-кваліфікаційного рівня професіоналів з метою створення нематеріальних активів і відповідно інтелектуального капіталу.

У цілому наведені вище дані свідчать, що управління людським капіталом залишається на не досить високому рівні.

Висновки

Підсумовуючи аналіз стану розвитку показників людського капіталу будівельних підприємств, можна зробити висновок, що управління людським капіталом залишається на не досить високому рівні. Дане твердження обумовлене такими причинами:

– більшість працівників зайняті на малих підприємствах, які мають обмежені фінансові ресурси для здійснення інвестицій у професійно-кваліфікаційний розвиток персоналу, намагаючись здійснювати процес будівництва на основі використання дешевої робочої сили;

– рівень заробітної плати по галузі залишається на недостатньо високому рівні для забезпечення відтворення людського капіталу;

– у підприємств відсутня комплексна стратегія управління людським капіталом, у термінологічному апараті управління використовується категорія «кадрова політика», яка включає

досить узагальнені положення по управлінню персоналом (основний принцип управління персоналом передбачає висування кваліфікаційних вимог і пошук працівників відповідного рівня, а не інвестування у професійний розвиток персоналу);

– у середньому по галузі підвищення кваліфікації персоналу залишається на недостатньо високому рівні: незважаючи на те, що у звітах будівельних підприємств зазначається систематичне підвищення кваліфікації і відвідування різноманітних семінарів, частка працівників по галузі, які підвищили свою кваліфікацію, залишається на низькому рівні.

Список використаних джерел

1. Лич В.М. Людський капітал України: стан, проблеми, перспективи відтворення: монографія: у 2 ч. – Ч. 1 / В. М. Лич (наук. ред.). – К.: КНУБА, 2009. – 224 с.

2. Грішнова О.А. Людський розвиток: Навч. посіб. / О.А. Грішнова. – К.: КНЕУ, 2006. – 308 с.

3. Ніколайчук М.В. Проблеми інвестиційного відтворення людського капіталу України / М.В. Ніколайчук // Інноваційна економіка. – 2012. – №2. – С. 165–170.

4. Пристай І.М., Лапшина І.А. Людський капітал як ключовий фактор розвитку конкурентоспроможності країни / І.М. Пристай, І.А. Лапшина // Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: Збірник науково-технічних праць. – 2011. – Вип. 21.9. – С. 253–260.

5. Росецька Ю.Б. Роль людського капіталу в модернізації економіки / Ю.Б. Росецька // Академічний огляд. – 2012. – №2. – С. 57–62.

М.П. БУКОВИНСЬКА,
д.е.н., професор, НУХТ

Формування і розвиток особистості: соціальний аспект

Стаття присвячена впливу соціальних факторів на формування особистості, які являються невід'ємною частиною стратегії розвитку корпорацій і держави в цілому.

Ключові слова: соціальні працівники, виховання, людина, моральне удосконалення, формування і розвиток особистості, соціальне середовище.

Статья посвящена влиянию социальных факторов на формирование личности, которые являются неотъемлемой частью стратегии развития корпораций и государства в целом.

Ключевые слова: социальные работники, воспитание, человек, моральное усовершенствование, формирование и развитие личности, социальная среда.

The article is devoted influence of social factors on forming of personality and appear inalienable part of strategy of development of corporations and state on the whole.

Постановка проблеми. Згідно з першою статтею Конституції України Україна є соціальною державою. Соціальна держава являє собою свого роду ідеал, до якого люди прагнуть сотні років. Головне завдання її, створення необхідних і достатніх: політичних, соціально-економічних і духовно-моральних умов для гідного життя кожної людини та усебічного розвитку особистості.

Під гідним життям людини розуміється його матеріальне забезпечення на рівні стандартів сучасного розвитку суспільства, належна освіта, доступ до цінностей культури, гарантованість прав особистості безпеки людини, тобто людина має бути економічно незалежна і самодостатня в ринковому просторі.

Під вільним розвитком людини слід розуміти її фізичне, розумове і моральне удосконалення. Для такої держави найбільш значимим капіталом є людина з її якісними характеристиками: інтелектуальними, фізичними, психологічними

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

ми, моральними, особистісними, як природженими так і набутими.

Людина народжується як індивід, як суб'єкт суспільства, з притаманними задатками, формується як особистість у системі суспільних відносин завдяки цілеспрямованому вихованню. Плутарх писав: «Якими діти народжуються, це ні від кого не залежить, але щоб вони завдяки правильному вихованню стали хорошими – це в наших силах».

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженню питань по формуванню і розвитку особистості присвятили свої праці провідні вітчизняні та зарубіжні вчені: Г.С. Костюк, Л.С. Виготський, В. Ядов, Я.А. Каменський, К. Роджерс, С.Л. Рубінштейн, Л. Термен, Е. Геккель, Ф. Мюллер, Й. Шванцара, А. Еліс, Г. Келі, М. Ліпман, М. Скрівен та інші.

Відомий український психолог Г.С. Костюк писав: «Розвиток – безперервний процес, що виявляється у кількісних змінах людської істоти, тобто збільшення одних і зменшення інших ознак (фізичних, фізіологічних, психічних тощо). Однак він не зводиться до кількісних змін, до зростання того, що вже є, а включає «перерви безперервності», тобто якісні зміни. Кількісні зміни зумовлюють виникнення нових якостей, тобто ознак, властивостей, які утворюються в ході самого розвитку і зникнення старих» [1]. Розвиток людини не можна зводити до засвоєння, простого накопичення нею знань, умінь та навичок з різних галузей науки і практичної діяльності. Його не слід розглядати лише з кількісного боку. Розвиток полягає передусім в якісних змінах психічної діяльності, в переходах розвитку, виховання і формування особистості від її нижчих щаблів до вищих, у виникненні нових рис пам'яті, сприймання, уявлення, мислення, волі, характеру тощо, у формуванні нових якостей особистості.

Метою статті є узагальнення факторів формування і розвитку особистості в Україні та їх впливу на конкурентоспроможність держави.

Особистість – це цілісність соціальних властивостей людини, продукт суспільного розвитку і включення індивіда в систему соціальних відносин за допомогою активної діяльності і спілкування (В. Ядов).

Виклад основного матеріалу. Мета людини – розвиватися в різноманітних видах діяльності: в праці, вихованні, сімейному житті, захопленні наукою, літературою і мистецтвом, в активній суспільній діяльності тощо. При цьому праця не самоціль, а реальна основа створення об'єктивних умов

для того, щоб проявити себе, розгорнути свої здібності, забезпечити різноманітні потреби.

На формування і розвиток особистості впливають такі фактори:

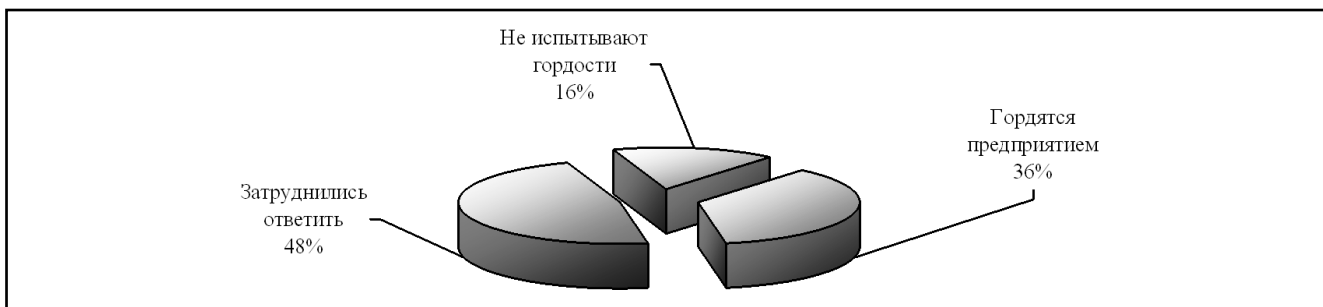
– біологічна спадковість – біологічна спадщина кожної людини являє сирі матеріали, які потім формуються різними способами в людську особу, індивіда, особистість. Біологічна спадковість не може повністю створити особистість, оскільки ані культура, ані соціальний досвід не передаються з генами. Однак біологічний фактор необхідно враховувати, оскільки завдяки біологічному фактору створюється нескінченна різноманітність темпераментів, характерів, здібностей, які роблять з кожної людської особистості індивідуальність;

– фізичне оточення – в різних умовах, фізичних та географічних, формуються різні типи особистостей, тобто фізичне оточення може впливати на культурні властивості особистості, групового та індивідуального досвіду;

– культура – певний культурний досвід є загальним для всього людства і не залежить від того, на якому ступені розвитку знаходиться те чи інше суспільство. Суспільство дає практично всім своїм членам певний особливий досвід, особливі культурні зразки, і в результаті виникає характерна особистісна конфігурація, типова для багатьох членів даного суспільства. Необхідно, щоб молодь у процесі навчання та й у самому житті не тільки «вживала» культуру, а й освоювала її, брала участь у її відтворенні в можливих для їхнього віку формах, підвищували рівень лояльності до своєї організації.

Проведене автором, дослідження лояльності працівників великих організацій Нижньгородської області (Росія) показало високий ступінь кризи ситуації у сфері регулювання відносин працівник–роботодавець [2]. Положення працівників не дозволяє їм відчувати гордість за підприємство і за свою роботу. Про наявність такої гордості відмічають тільки 36% працівників (див. рис.).

При цьому майже половина працівників (48%) не схильні давати певні відповіді на питання про ступінь задоволення роботою на підприємстві. Слід відмітити, що така значна кількість працівників, які утруднюються дати відповідь, у даному випадку може виступати індикатором скритого, не висловленого незадоволення, а відповідно – заниженої лояльності до керівництва. По відношенню всіх інших працюючих стоїть серйозна проблема підвищення їхньої лояльності до

Гордість за роботу на підприємстві, %

корпорацій, де вони працюють, а це означає, що соціальні питання вирішуються не завжди на користь людей.

Сучасні політична та економічна реформи вже диктують необхідність формування людини, насамперед із розвиненим почуттям громадської гідності. Така людина має усвідомлювати, що вона громадянин суверенної Української держави, й відчувати відповідальність за те, що відбувається з нею самою, оточуючою її дійсністю і державою в цілому. Будь-який успіх у соціально-економічних і соціально-політичних перетвореннях у нашій державі безпосередньо впливатиме на формування нової особистості – її громадянина. Певна річ, що все це буде можливим тільки тоді, коли суспільство визнає пріоритет особистості і буде ставитися до неї, як до вищої цінності.

Зважаючи на те що процес формування громадської гідності дорослих і дітей надзвичайно складний і довготривалий, необхідно погодитися з тим, що родина являється основною рушійною силою громадського розвитку в освітньому процесі та при підготовці кваліфікованих кадрів. Родина виконує виховні функції, прищеплює основні навички міжособистісного і між групового взаєморозвитку. Вона являється провідником культурного, соціального і освітнього розвитку нашого суспільства. Основа світогляду родини є призмою, через яку сприймається світ, людина і суспільство.

Проблема виховання – не приватна, а загальна проблема, яку не під силу вирішити окремо ні педагогам, ні батькам. Підхід до виховання зв'яже окремі педагогічні зусилля в загальну структуру, здібну оптимально формувати емоційно-ціннісну орієнтацію людини і конкретну систему його цінностей. Свідоме чи цілеспрямоване навчання тієї чи іншої ціннісної системи, правил поведінки, основ світогляду і тому подібне здійснюється в основному в родині, школі, і зокрема, в системі вузівського навчання. В різних родинах виховання дітей ведеться по-різному, в залежності від інтелектуального рівня батьків, розуміння ними виховних завдань, складу родини тощо. Антикультурне середовище катастрофічно негативно впливає на виховання особистості, специфіку розуміння багатьох речей і явищ, на умоглядність і психіку, на відношення до справи і до людей.

На формування сучасної людини у великій мірі впливає трудове виховання підростаючого покоління. Цінність праці молодих поколінь визначається тим, наскільки вона сприяє розвитку їхньої потреби у самореалізації. З боку суспільства зростатиме потреба в молодих високоосвічених працівниках, які добре орієнтуються і адаптуються у нових умовах праці, швидко оволодівають новими професіями та технологіями.

Важливим фактором загальнолюдських цінностей у сучасних умовах є моральне виховання підростаючих поколінь. Адже те, з чим ми зустрічаємося у повсякденному житті (нетерпимість, нечесність, жорстокість, наркоманія, злочинність, грубість тощо), викликає особливу тривогу. На жаль, причиною цього є багато в чому втрата молодими людьми віри у соціальні та моральні цінності, яким окрема особи-

стість не може відшукати гідну заміну. Розв'язання проблеми стане можливим, коли в суспільній практиці буде реалізована ідея пріоритету особистості перед суспільством. Лише тоді такі цінності, як самодисципліна, почуття обов'язку, совість, доброта, чесність, порядність, милосердя, терпимість, гуманність та інші, зможуть стати регулятором життя суспільства та відносин у ньому.

Критичним є ставлення до традиційних методів морального виховання учнів. Настанова вважається не найкращим способом формування цінностей. Так, М. Ліпман стверджує, що вчителі не повинні проповідувати власні чи загальноприйняті цінності та переконання, прийнявши які, як здається вихователям, учні б тільки виграла. Вони мають забезпечувати умови, за яких учні дійшли до цих же висновків шляхом власних міркувань. Саме це може гарантувати механізм спільнот допитливих, якої визначаються головною формою морального виховання [3]. М. Ліпман пропонує перетворити клас у спільноту допитливих, де учні можуть продумувати та обговорювати ідеї, прояснювати поняття, розвивати гіпотези, оцінювати можливі наслідки і в цілому спільно міркувати. Важливим аспектом обговорень у спільнотах є вибір проблемного запитання і розвиток критичного мислення.

Дж. Чаффі зазначає, що критично мислять ті, хто має свідомі та фундаментальні переконання, здатен самостійно аналізувати інформацію, робити власний вибір та надійно обґрунтовувати свої погляди [4, с. 5]. При цьому особливе значення надається моральній, гуманістичній, критичній оцінці ситуацій та власних дій. Дослідник виділяє такі ознаки критично мислячої людини: 1) відкритість до думок інших (здатність уважно прислухатися до поглядів інших, оцінювати різні шляхи вирішення проблеми); 2) компетентність (прагнення обґрунтовувати свою думку за допомогою реальних фактів і знання справи); 3) допитливість (вміння проникнути у сутність джерел інформації); 4) незалежність мислення (відсутність страху перед конфронтацією з групою, здатність до критичної оцінки поглядів інших людей); 5) вміння дискутувати (уважне ставлення до протилежних думок, вміння висувати ідеї, які об'єднують); 6) проникливість (здатність проникати у сутність питання, явища, інформації); 7) самокритичність (розуміння особливостей свого мислення) [4, с. 36–37].

Метою морального виховання є розвиток у людини свідомого ставлення до суспільно необхідних норм поведінки, перетворення моральних принципів на особисті переконання, які складають ядро індивідуальної свідомості, що організовує інші його елементи: знання, уявлення, погляди, почуття.

Людина стає особистістю тільки в процесі соціалізації, тобто спілкування, взаємодії з іншими людьми. Поза людським суспільством духовний, соціальний, психічний розвиток відбуватися не може. Реальна дійсність, в умовах якої відбувається розвиток особистості, називається соціальним середовищем. У сучасних умовах суспільство виступає в ролі одного з факторів соціалізації.

Надзвичайно велика роль у соціалізації особистості належить етносу – як історично створеній стійкій сукупності людей, які володіють спільними рисами та стабільними особливостями культури і психічного складу, а також усвідомленням своєї єдності та відмінностей від інших подібних сукупностей. Провідними ознаками етнічної, національної належності людини є мова, яку вона вважає рідною, а також культура, що стоїть над цією мовою.

Виховання доповнюється і завершується самовихованням. Самовиховання за формою – суб'єктивний процес обумовлене потребами суспільного розвитку. Вирішення будь-якого завдання виховання особистості неможливе без самовиховання. Процес самовиховання може бути ефективним лише за умови відповідності завданням і цілям виховання, власним бажанням особистості. Тільки в такому разі цей процес не сприймається людиною як ідейно-психологічний вантаж, не обтяжує її, а навпаки, задовольняє морально. Самовиховання – це спосіб виявлення індивідуальності людини, сугубо особистий засіб її розвитку, власного само здійснення. Без цього суб'єктивного чинника практично неможливе становлення соціально зрілої, суспільно активної особистості з життєвою позицією гуманістичної спрямованості.

Починаючи з XIX століття у психології людини почали все більше проявлятися такі негативні відчуття, як відчуття самотності, відчуття загального незадоволення своїм життям, втрата сенсу життя загальна відчуженість. Загальна відчуженість людей – це яскрава риса великих міст. Обмежене коло спілкування, замкнутість на своїх проблемах, відсторонення від життя інших – це плоди урбанізації, яка поширилась по цілому світу. Сучасна людина більше живе своїм внутрішнім світом, менше – світами інших людей [5].

На формування та розвиток особистості впливають також зовнішні фактори, до яких входять: а) засоби масової інформації та пропаганди (телебачення, радіо, преса); б) культурні інститути (театри, кіно, бібліотеки, клуби тощо); в) об'єкти духовної культури (література, художні і музичні твори та інші); г) виробниче середовище; д) предметно-просторове сере-

довище (характер населеного пункту – місто, село, особливості забудови, транспорту) тощо.

Висновки

Отже, формування особистості це дуже складний і тривалий процес, який проходить поетапно і в якому кожна деталь має важливе значення, не залежно від того, який шлях вона вибере в житті. На формування особистості впливають: родина (мікросередовище) та суспільство; виховання та самовиховання.

У сучасній Українській державі є необхідність формування у громадян національного наукового світогляду, який би втілював у собі культурні здобутки, цінності ідеології, моралі рідного народу, а також творчо використовував би кращі досягнення світової цивілізації. Щоб оволодіти національним науковим світоглядом, кожній особистості, насамперед, необхідно включитися в активну творчу діяльність. Це основний шлях, єдино ефективний спосіб стати особистістю.

Виходячи з вищесказаного слід зазначити, що для досягнення конкурентоспроможності працівників і держави, організації повинні прийняти на себе корпоративну соціальну відповідальність у сфері освіти, профпідготовки, оплати за навчання, інвестування культурного розвитку працівників та виховних процесів, впровадження інноваційної системи безперервного навчання людини на протязі всього її життя; за активність компанії по створенню і підтримки свого бренду, який напряму залежить від рівня розвитку особистості.

Список використаної літератури

1. <http://pedagogika/at.ua/forum/88-1286-1>
2. Буквинська М.П. Социальные технологии как способ регулирования трудовых отношений в корпорациях / Диссертация д.е.н., М., ФГОУ ВПО «РАГС при Президенте РФ», 2008. – С. 282.
3. Липман М. Обучение с целью уменьшения насилия и развития миролюбия // Вопросы философии. – №2. – С. 110–121.
4. Chaffec J. The Thinkers Way. Steps to a Richer Life. – Boston, New York, Toronto, London: Liffle, Brown and Company, 2008. – 207 p.
5. Гарбузов В.И. Человек, жизнь, здоровье / В.И. Гарбузов – СПб.: Речь, 2005. – 217 с.

*Р.В. ФРОЛЕНКО,
к.е.н., доцент, Тернопільський НТУ імені Івана Пулюя*

Удосконалення взаємодії органів влади в процесі здійснення фінансового контролю в сфері охорони здоров'я

У статті досліджено об'єктивну необхідність здійснення фінансового контролю в сфері охорони здоров'я. Обґрунтовано значимість взаємодії органів влади в процесі здійснення фінансового контролю в

сфері охорони здоров'я. Систематизовано шляхи удосконалення взаємодії органів влади в процесі здійснення фінансового контролю в сфері охорони здоров'я.